

**You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Płynie Wisła, płynie / Po polskiej krainie

Author: Agnieszka Madeja

Citation style: Madeja Agnieszka. (2018). Płynie Wisła, płynie / Po polskiej krainie. W: R. Cudak, W. Hajduk-Gawron, A. Madeja (red.), "Na wrywki : 100 cytatów z polskiej poezji i dramatu, które powinien znać także cudzoziemiec" (S. 261-263). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Płynie Wisła, płynie / Po polskiej krainie

O cytacie

Tak rozpoczyna się jedna z najbardziej znanych polskich piosenek patriotycznych. Jest napisana i śpiewana w tempie **KRAKOWIAKA**, powstała w drugiej połowie XIX wieku. Przypuszcza się, że tekst napisał Edmund Wasilewski, choć niektóre źródła podają, że jest to anonimowa wersja krakowiaka Wasilewskiego z 1840 roku pt. *Od południa stoi*. Autorem melodii jest najprawdopodobniej Kazimierz Hofman, czasem przypisuje mu się również autorstwo słów tej piosenki ludowej.

Bohaterką jest tu największa polska rzeka, która płynie przez całą Polskę, od południa aż na północ, łącząc góry z morzem. **WISŁA** jednoczy wszystkich Polaków. Pieśń podkreśla wagę i przywiązanie do języka ojczystego. Powstała, kiedy Polska była pod zaborami i nauka języka polskiego była zakazana. Tylko w domach rodzinnych mówiono po polsku: „Nad moją kolebką matka się schylała / I po polsku pacierz mówić nauczała”. Nauka słów modlitwy to nie tylko rozwój duchowy i życie zgodne z wiarą ojców, ale i patriotyzm, miłość do Ojczyzny: „Ojczyzna nasz i Zdrowaś, i Skład Apostolski, / Bym do samej śmierci kochał naród polski”. Wisła jest symbolem Polski, tej niepodległej i tej zniewolonej, „a dopóki płynie, / Polska nie zaginie!”.

O autorze i jego twórczości

Edmund Wasilewski (1814–1846) jest uważany za najwybitniejszego poetę krakowskiego, największego piewcę urody i zabytków Krakowa przed Stanisławem Wyspiańskim. Pisał utwory inspirowane krakowskimi legendami i folklorem. Muzykę do wielu jego tekstów napisał Stanisław Moniuszko.

Kazimierz Hofman (Hofmann) (1842–1911) – pianista, dyrygent, pedagog i kompozytor. Tworzył przede wszystkim utwory sceniczne: opery, operetki, wodewile, balet oraz ilustracje do sztuk teatralnych (krakowiak *Płynie Wisła, płynie* jest fragmentem jednej z tych ilustracji). Syn Hofmana – Józef – także pianista, kompozytor i pedagog, mieszkający przez wiele lat w USA, znany jest z licznych wynalazków. Przypi-

suje mu się wynalezienie m.in.: wycieraczek do szyb samochodowych, podwyższanego stołka do fortepianu, zegara elektrycznego, spinacza biurowego, oraz szereg rozwiązań konstrukcyjnych w fortepianach, balonach i samolotach.

Nawiązania

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił rok 2017 rokiem rzeki Wisły z okazji 550. rocznicy pierwszego wolnego FLISU na Wiśle.

Władysław Bełza, zwany piewą polskości, autor słynnego wiersza pt. *Wyznanie wiary dziecięcia polskiego (Katechizm polskiego dziecka)*, zaczynającego się słowami: „Kto ty jesteś? / Polak mały”, napisał także książeczkę dla dzieci pt. *Abecadlnik w wierszykach dla dzieci polskich*. Składa się ona z utworów, których pierwsze litery tytułów tworzą cały alfabet. W elementarzu pod literą „w” znajduje się wiersz o Wiśle – królowej polskich rzek. Tomik po raz pierwszy wydany został w 1869 roku. W jednym z późniejszych wydań (1912 rok) tekst brzmi nieco inaczej:

Królowo polskich rzek — sina Wiślo!
 Jakby rusałka powiewna, hoża...
 Z podnóża Karpat źródło twe trysło,
 I płynie, płynie het! aż do morza.
 Oh! ukochanaś ty od flisaków,
 Gdańsku wiozących haracz zbożowy!
 Źródeł twych strzeże królewski Kraków,
 Ujścia — Bałtyku brzeg bursztynowy!
 Ileż to razy sine twe fale,
 Krwią naszą chrzcili: Szwedzi, Moskale?

Bełza 1869

Domowa rzeko! prześliczna Wiślo!
 Jakby rusałka powiewna, hoża...
 Z podnóża Karpat źródło twe trysło,
 I płynie, płynie, het aż do morza.
 Oh! ukochanaś ty od flisaków,
 Gdańsku wiozących haracz zbożowy!
 Źródeł twych strzeże królewski Kraków,
 Ujścia, Bałtyku brzeg bursztynowy!
 Kraj opasujesz swą wstęgą płową,
 Wszystkich rzek polskich będąc królową!

Dla polskich dzieci... 1912

Warto wiedzieć

- FLIS – ‘transportowanie, spławianie towarów rzeką’. Zajmowali się tym flisacy, zwani również flisami lub orylami. W dawnej Polsce była to ważna forma transportu i gałąź gospodarki. Najczęściej spławiano zboże oraz drewno. Produkty do Gdańska płynęły Wisłą aż z dorzecza Morza Czarnego.
- KRAKOWIAK – żywy polski taniec ludowy z okolic Krakowa, zaliczany do polskich tańców narodowych.
- WISŁA – najdłuższa (1047 km) rzeka Polski. Jej źródła znajdują się w południowej Polsce, na wysokości 1107 m n.p.m. (Czarna Wisiełka)

i 1080 m n.p.m. (Biała Wisiełka) (n.p.m. – nad poziomem morza), na zachodnim stoku Baraniej Góry w Beskidzie Śląskim. Około 50 km od ujścia Wisła tworzy szeroką deltę, zwaną ŻUŁAWAMI. W końcowym odcinku rzeka wpływa do Zatoki Gdańskiej i uchodzi do Morza Bałtyckiego.

- ŻUŁAWY WIŚLANE – delta Wisły, czyli ujście rzeki, która w końcowym biegu rozdziela się na kilka mniejszych. Jej kształt jest podobny do trójkąta – greckiej litery Δ (delta). Starożytni Grecy nadali taką nazwę ujściu Nilu, które przypomina tę literę. Żuławy to obszar, na którym nagromadził się materiał rzeczny. To tereny podmokłe, ale i bardzo urodzajne. Jest to tzw. depresja, co oznacza, że łąd położony jest poniżej poziomu morza (tu do 1,8 m p.p.m.).

Bibliografia

- Bełza W., 1869: *Abecadlnik w wierszykach dla starszej dziatwy polskiej*. Kraków. Zob. <https://polona.pl/item/378992/15/> [dostęp: 18.02.2017].
- Dla polskich dzieci. Wybór pism wierszem Władysława Bełzy*, 1912. Lwów. Zob. https://commons.wikimedia.org/w/index.php?title=File:PL_W%C5%82adys%C5%82aw_Be%C5%82za_-_Dla_polskich_dzieci.djvu&page=31 [dostęp: 18.02.2017].
- [http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Plynie_Wisla_plynie_\(krakowiak\)/opis](http://bibliotekapiosenki.pl/utwory/Plynie_Wisla_plynie_(krakowiak)/opis) [dostęp: 18.02.2017].
- <http://domnaskale.net.pl/arttykul/piesni-polskie-pynie-wisa-pynie/> [dostęp: 18.02.2017].
- <http://www.polskieradio.pl/f1dad9da-16b6-4310-881e-7cafe4fc8dd3.pdf> [dostęp: 18.02.2017].

Agnieszka Madeja